

ТИЩЕНКО К.Р.,

*студентка спеціальності «Соціальна робота»
Національного університету «Запорізька політехніка»;*

ТАРАН В.О.,

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри «Соціальна робота»
Національного університету «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ПО РОБОТІ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

Деформація процесу соціалізації може призвести до виникнення соціальної дезадаптації у молоді. Це означає, що їхня взаємодія зі суспільством не відповідає загальноприйнятим нормам і цінностям. Внаслідок цього можуть виникати різноманітні проблеми, такі як агресивна поведінка, конфлікти з оточенням, вживання наркотиків, правопорушення та інше.

Серед факторів, що впливають на цей процес, можна виділити спадковість, психолого-педагогічні аспекти виховання в сім'ї та школі, соціальні умови в суспільстві, а також самосвідоме ставлення підлітків до цінностей оточення та їхня здатність до саморегуляції поведінки [2].

Це серйозна проблема, яка потребує уваги та вивчення, оскільки від неї залежить не лише благополуччя індивіда, але й стабільність суспільства в цілому.

Сучасний український контекст ускладнює ситуацію з дезадаптацією дітей і підлітків, а не полегшує її. Це пов'язано з кількома факторами, які охоплюють політичну, соціально-економічну та духовно-моральну сфери:

- Розпад соціальних інститутів, які колись грали важливу роль у дитинстві.
- Погіршення матеріальних умов у сім'ях (низький рівень доходів, погані житлові умови).
- спад моральної культури в суспільстві та у сім'ї.

- зростання кримінальності, збільшення впливу культури насильства.

- втрата престижу освіти та чесної праці [4].

Психологічні фактори також відіграють важливу роль. Зокрема:

- занедбаність через негативні умови життя та виховання.

- депривація через відсутність теплих стосунків з батьками.

- фрустрація, яка виникає з-за перешкод у задоволенні потреб.

- внутрішній конфлікт, який ускладнює спілкування та діяльність.

Підлітковий період також відзначається психологічними особливостями, зокрема кризою ідентичності. Це може призводити до екстремального мислення та ускладнення інтелектуальної та поведінкової сфери.

Соціальна дезадаптація не є необоротним процесом, адже за допомогою відповідних заходів можна не лише уникнути її розвитку серед дітей і підлітків, але й успішно керувати процесом їхньої ресоціалізації. Таким чином, перед українською державою стоїть важлива задача – створення нової соціальної політики, спрямованої на запобігання бездоглядності та соціального сирітства серед дітей [1].

Нормативно-правова база, яка визначає роботу з дезадаптованими дітьми та підлітками, включає Конституцію України та ряд законів, таких як «Про охорону дитинства», «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

Найголовнішими засадами цієї політики є створення умов для реалізації прав кожної дитини на виховання в сім'ї, наголос на родинності в процесі виховання та утримання дітей, а також забезпечення необхідних умов для їхнього розвитку і адаптації до суспільства. Така система заходів передбачає реалізацію права дітей на здоровий розвиток, надання психологічної та медичної допомоги, а також підтримку у виборі сфери професійної діяльності.

Законодавча база створює всебічну підставу для захисту прав дітей та підтримки їхнього соціального захисту на всіх рівнях – від держави до родини.

Система соціальної роботи з дезадаптованими дітьми та молоддю базується на законодавчій підставі України, а саме на Законі «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Цей закон передбачає реалізацію різних аспектів соціального обслуговування, супроводу, профілактики та реабілітації дітей та молоді.

Соціальні служби, незалежно від форми власності чи господарювання, та громадяни, які надають соціальні послуги, відіграють ключову роль у цій системі. Спеціалізовані центри, що здійснюють соціальну роботу з дітьми та підлітками, включають у себе різноманітні установи, спрямовані на обслуговування населення.

Ці установи забезпечують комплексні послуги, такі як соціальне обслуговування, реабілітація, профілактика та психологічна допомога. Це включає центри соціального обслуговування населення, територіальні центри соціальної допомоги сім'ям та дітям, соціально-реабілітаційні центри для неповнолітніх та інші.

Основні завдання цих установ – це профілактика бездоглядності та дезадаптації, надання психологічної та медичної допомоги, соціальна реабілітація, підготовка до самостійного життя та повернення в сім'ю. Фахівці цих установ працюють над індивідуальними програмами для кожної дитини, враховуючи її потреби та особливості [3].

Українська система соціальної роботи з дезадаптованими дітьми та підлітками має свої сильні сторони, але потребує постійного удосконалення, особливо з урахуванням змін в суспільстві та потреб цільової аудиторії.

Отже, нестабільність економіки, освіти та культури, складна політична ситуація і багатофакторний вплив на соціальні, психологічні та психосоматичні аспекти значно підвищують рівень дезадаптації серед дітей та підлітків. Це порушує процес соціального взаємодії та розвитку особистості. Для вирішення цих проблем, держава створює систему соціальної роботи, яка базується на нормативно-правовій базі.

Допомога дезадаптованим дітям та підліткам здійснюється через центри соціального обслуговування, територіальні центри соціальної допомоги, реабілітаційні центри та соціальні притулки. Ці установи мають за мету не лише надання допомоги, але й соціальний захист та реабілітацію.

Спеціалізовані установи для неповнолітніх, які потребують соціальної реабілітації, пропонують комплексну допомогу та підтримку. Головна мета їхньої роботи полягає в соціальному захисті, реабілітації та допомозі в життєвому самовизначенні. Це дозволяє забезпечити гармонійний розвиток особистості з урахуванням індивідуальних потреб та особливостей кожного підлітка.

Майбутні дослідження в цій сфері будуть спрямовані на вивчення особливостей соціальної роботи з дезадаптованими дітьми та підлітками та пошук шляхів підвищення ефективності цієї роботи.

Список використаних джерел

1. Аршава І. Ф. Психологія важковиховуваних дітей : посібник. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2007. 56 с.
2. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навчальний посібник для ВНЗ. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 240 с.
3. Капська А. Й. Соціальна робота: технологічний аспект. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
4. Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: Матеріали науково-практичної конференції / ред. Комзюк А. Т. Харків : МВС України, ХНУВС, 2010. 150 с.